СВОБОДА — SVOBODA
УКРАЇНСЬКИЙ ЩОДЕННИК — UKRAINIAN DAILY

РІК XLVIII. Ч. 158. Джерзі Сити, Н. Дж., вівторок, 9-го липня 1940. — No. 158. Jersey City, N. J., Tuesday, July 9, 1940. VOL. XLVIII.

ТРИ ЦЕНТИ В ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВАХ АМЕРИКИ. ПЯТЬ ЦЕНТІВ ЗА ГРАНИЦЕЮ ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВ АМЕРИКИ. Тел. „Свободи": BErgen 4-0237. — Тел. У. Н. Союзу: BErgen 4-1016. 4-0807. THREE CENTS IN THE UNITED STATES OF AMERICA. FIVE CENTS ELSEWHERE.

РУЗВЕЛТ ЗА ДОКТРИНУ МОНРОВА ДЛЯ ЕВРОПИ Й АЗІЇ

ГАЙД ПАРК (Ню Йорк). — Президент Рузвелт видав нову осторогу до европейських держав держатися осторонь від західньої півкулі. Осторога видимо була викликана відкиненням Німеччиною попередної американської остороги держатися осторонь від Америки.

Президент заявив при тому, що Европа й Азія повинні би проголосити свої доктрини Монрова щодо себе, себто не пускати держав з інших частин світа захоплювати території в Европі, зглядно Азії.

Президент висказав при тому думку, що про державну приналежність країв повинні рішати всі народи, а не лише переможці в війні.

ДЕСЯТКИ ЛЮДЕЙ ВБИТО В МЕКСИКАНСЬКИХ ВИБОРАХ.

МЕКСИКО. — Вибори президента й сенату Мексика, що відбувалися в останню неділю, зазначилися цілою низкою насильств і бійок. Вживано при тому не лише ножів і револьверів, але й бомб і машинових крісів. Першого дня донесення подали число вбитих на 47, а число важко ранених на 300.

Кожний кандидат запевняв своїх прихильників, що він переміг при виборах. Генерал Мануель Аліля Камачо, кандидат Мексиканської Революційної Партії, зараз зранку став проголошувати радіом, що край заявляється за ним, але його противник, генерал Альмасан, проголосив на радіо, що заяви Камача були заздалегідь приготовані.

Замітне, що теперішній президент Карденас не міг дістатися до виборчого льокалю, бо прихильники Альмасана, бажаючи, щоби виборці віддали голоси на їх кандидата, захопили льокаль, забарикадувалися в ньому й пускали до голосування лише своїх людей.

Вислід виборів ще не певний.

ФЕДЕРАЛЬНИЙ УРЯД ПРОТИ МІСЦЕВИХ РЕЄСТРАЦІЙ.

ВАШИНГТОН. — З огляду на те, що по ріжних стейтах і місцевостях стали заводити закони про місцеві реєстрації чужинців, федеральне бюро для реєстрації видало осторогу проти цеї практики, кажучи, що реєстрація чужинців, якщо вона має бути справно переведена, може бути ділом лише федерального уряду.

Міський уряд у МекКіспорті, Па., видав міський закон про реєстрацію чужинців, даючи на це речинець до суботи, 6. липня. У неділю уряд заявив, що 200 чужинців не зареєструвалося й їх уряд міста збирається арештувати за нарушення закону. За нарушення закону уряд визначив кару в сумі 10 долярів за кожний день по упливі речинця реєстрації до дня, коли чужинець зареєструється.

ОБОРОННА КАМПАНІЯ ПІДБИВАЄ БИЗНЕС.

ВАШИНГТОН. — Департамент торговлі стверджує, що рух за оборону краю причинився до поправи бизнесу.

Департамент зазначує при тому, що така поправа не може йти безконечно, бо можна сподіватися певної задержки для зросту бизнесу, коли край на серіо приступить до збройння.

МОЛОДЕЧИЙ КОНГРЕС ПРОТИ ПРИМУСОВОЇ СЛУЖБИ.

КОЛЕДЖ КЕМП (Висконсин). — Відбуваючийся тут шестиденний Конгрес Американської Молоді заявився проти примусової військової служби й проти „не-американської реґіментації американської молоді в робітничі табори", але заявився за обороною краю на випадок наїзду ворогів на нього.

Конгрес при тому повторив свої останні резолюції, звернені проти всяких диктатур, без огляду на те, чи вони комуністичні, фашистівські, націстичні чи які інакші. Він відкинув резолюції, що вичисляли поіменно совєтську Росію, Німеччину, Італію, Японію й Еспанію як політичні диктатури, й за це стрічається з широким осудом американської преси.

ФАРЛІ ЗРІКАЄТЬСЯ СТАНОВИЩА В УРЯДІ, ЙДЕ ДО БЕЙЗБОЛОВОГО БИЗНЕСУ.

ВАШИНГТОН. — Джеймс Фарлі, ґенеральний почмейстер у кабінеті президента Рузвелта, заявив, що він покидає політику й не дається вибрати наново предсідником краєвого комітету Демократичної Партії, бо він задумує стати головою бейзболевої дружини Енкі.

Фарлі заявив публично, що президент Рузвелт подав йому до відома свої пляни щодо краєвої конвенції Демократичної Партії, а тим самим свої пляни щодо кандидатури на уряд президента, але Фарлі не хотів подати заяви президента до публичного відома, закриваючися зобовязанням держати це в тайні.

ФРАНЦУЗЬКІ ЛІТАКИ БОМБАРДУЮТЬ ҐІБРАЛЬТАР

ҐРЕНОБЛЬ (Франція). — Дві ескадрі французьких літаків, разом з німецькими й італійськими ескадронами, бомбардували англійську надморську твердиню при вході до Середземного моря — Ґібралтар. Зробили це французи у відплату англійцям за те, що ті знищили, або захопили, велику частину французької фльоти. В часі цього захоплення, або знищення, згинуло багато французьких моряків. Дотепер начислили біля тисячки, та правдоподібно згинуло багато більше, бо декілька великих французьких кораблів враз із залогою пішли на дно. Французьке міністерство пропаґанди видало комунікат, в якім докоряє Англії за це знищення, та каже, що багато серед убитих англійцями французьких вояків було таких, що охороняли англійську армію вчасі її втечі до Англії. Серед французьких кол ходять чутки, що в короткому часі також воєнні французькі кораблі готові брати участь у нападах на англійські порти і кораблі. В Франції з цього приводу панує велике пригноблення. Французи бачать, що їх імперія цілковито провалилась. Бо армія і летунство цілковито знищене, а тепер на їх очах такого знищення зазнає також і їх фльота.

АМЕРИКАНСЬКІ ВОЄННІ КОРАБЛІ СТЕРЕЖУТЬ МАРТИНІКУ

ВАШИНГТОН. — Коло французького острова Мартиніки, що лежить у Західніх Індіях, між північною й полудневою Америкою, стоять на сторожі пять американських воєнних кораблів, щоби доглянути, чи британські кораблі переводять бльокаду острова.

Секретар стейту Гол заявив, що американський уряд не думає починати в цій справі ніяких кроків, поки він не буде певно знати всі факти.

АЛЯРМУЮЧА ВІСТКА ПРО ТОРПЕДУВАННЯ АМЕРИКАНСЬКОГО КОРАБЛЯ

ВАШИНГТОН. — Коло 2. години сполудня в неділю переловлено в Америці радіову вістку, вислану зо загадочного джерела, що мовляв німецький підводний човен торпедував коло Еспанії американський боєвий корабель „Барі".

Через пару годин уряд і край був сильно заалярмований цею чуткою, поки уряд не дістав вістки від команди корабля „Барі", що він пливе безпечно й спокійно по Атлянтійському океані й не мав ніякої пригоди з підводним човном.

ВІДКРИЛИ НОВІ ДАНІ ПРО БОМБОВИЙ ЗАМАХ НА ВИСТАВІ

НЮ ЙОРК. Міська поліція каже, що вона дала розслідити хемічно відломки бомби, що вибухла в день Четвертого Липня коло британського павільону, та що висліди цеї аналізи дають їй важні вказівки щодо авторства злочину.

ФІЛЬМА З КОНҐРЕСУ АМЕРИКАНСЬКИХ УКРАЇНЦІВ

Українська фільмова спілка „Калина" здіймала підчас Конґресу Американських Українців у Вашингтоні фільмові образи з Конґресу та Свята Української Пісні, що відбулося під проводом проф. Ол. Кошиця. Цею фільмовою справою займався п. Микола Новак. Уже є зібраний сирий фільмовий матеріял, якого є поважна скількість. Дещо з того показувано деяким членам Конґресового Комітету і проф. Кошицеві в „Фільм Сентер" при 9. евені в Ню Йорку. Знимки цікаві й є вигляди, що по злагодженню відповідного сценарія матимемо цікаву історичну фільму з тої пропамятної події, якою є і буде Конґрес Американських Українців, та получене з ним Свято Української Пісні.

ОБЧИСЛЕННЯ АНҐЛІЙЦІВ

ЛОНДОН. — На основі англійських обчислень Німеччина втратила в часі цеї війни лиш з боку англійських воєнних сил, 2,500 літаків. Велику скількість вона втратила також у війні з бельгійськими, французькими та іншими воєнними силами. Але втрата в літаках не є така болюча для Німеччини, як втрата в летунах, говорять англійські кола. Бо лекше є витворити літака, ніж вишколити доброго боєвого летуна.

Лорд Біверბрук, під зарядом якого знаходяться фабрики виробу літаків, заявив, що виріб літаків у порівнанні до виробу, що був на початку війни, вже подвоївся. А він буде далі зростати, казав Біверброк та висказував при тім оптимістичні думки на положення Англії. Велику поміч, казав він, приносить тепер й американські літаки.

КАМПАНІЯ ЗА РУЗВЕЛТА

ШИКАҐО. — Посадник міста Шікаго Едвард Келі й посадник міста Джерзі Сити Френк Гейґ, котрих уважають за найсильніших місцевих лідерів Демократичної Партії, почали кампанію за те, щоби краєва конвенція Демократичної Партії, що збирається в Шікаго в наступному тижні іменувала своїм кандидатом щераз президента Рузвелта.

МІНІСТЕР ЗАВЗИВАЄ КАНАДІЙЦІВ УГОЩУВАТИ АМЕРИКАНЦІВ

Канадійський домініяльний міністер фінансів Ралстон видав до канадійців зазив, щоб дали цього року американським туристам якнайсердечніші угощення. Американські туристи дають Канаді дуже поважні прибутки й уявляють собою свого роду окрему індустрію, яку було би злочином легковажити. Домініяльний уряд зі свого боку робить ріжні заходи, щоб захотити американців перевести цього літа свої вакації в Канаді.

АМЕРИКА ПОПРАВЛЯЄ ДОРОГИ.

У Ню Йорку відкрито недавно новий 2,400 стіп довгий тунель до кінця мосту Юрія Вашингтона. На світлині: підізди, що ведуть до того тунелю.

ЧЕРГА НА ТУРЕЧЧИНУ

АНКАРА. — В Туреччині є великі побоювання, що черговим нападом в Европі буде напад Совєтів на Туреччину, зокрема на Дарданелі. Та найбільше перелякана Туреччина тому, що цей совєтський напад правдоподібно буде піддержаний державами осі, бо саме тепер, коли Совєти в своїй пресі почали неперебірливу кампанію проти Туреччини, таку саму кампанію розпочали держави осі.

СОВЄТИ ДАЛІ ТИСНУТЬ НА РУМУНІЮ.

БУКАРЕШТ. — Совєти, хоч захопили ті краї від Румунії, які бажали, далі громадять чимало війська на румунській границі. Румуни побоюються, що Совєти посунуть далі. Одинокою надією румунів є держави осі, зокрема Німеччина.

ШВЕЦІЯ ПОДАЄТЬСЯ ПЕРЕД НІМЕЧЧИНОЮ.

ШТОКГОЛЬМ.— Шведський премієр Альбін Гасон виголосив промову, в якій обороняв постанову шведського уряду, щоби дати німцям дозвіл перевозити через Швецію воєнні матеріяли до Норвеґії. Гасон сказав, що тим Швеція ще не поламала невтральности. Він додавав, що найвищим завданням шведського уряду є в теперішню пору вдержати невтральність, і зберегти незалежність Швеції.

РОЗМОВА МІЖ ГІТЛЕРОМ І ЧЯНОМ.

БЕРЛІН. — Між Гітлером і італійським міністром заграничним справ, Чяном, відбулась довга розмова. Але всупереч сподіванні обі держави не видали ніяких комунікатів у тій справі, що пояснювалиб вислід їх розмови. Зазначили лиш, що між обома державами є повне порозуміння відносно будучої долі Европи.

АНҐЛІЯ ВІДБИВАЄ АТАКИ.

ЛОНДОН. — Англія відбила дотепер найбільший німецький напад літаків. Вони продерлись до найдальших кутків Англії, але, як подає англійське звідомлення, крім спалення кількох цивільних домів і вбиття кілька цивільних осіб, нічого не вдіяли. Зате англійські літаки наїздили німецькі міста і нищили з успіхом німецькі мілітарні обєкти, говорять англійські звідомлення.

АНҐЛІЙСЬКІ ЗАПЕРЕЧЕННЯ.

ЛОНДОН. — Англійський військовий штаб припоручив одному свому високому старшині дати річевий виклад про битву в Фляндрії, щоб збити французькі закиди, начебто Англія в тій битві не хотіла давати французам помочі. В цьому викладі англійський старшина крок за кроком переходив розвій цеї битви і доказував, що це французи були цілий час не рішені що робити, а коли їх штаб навіть рішився на якийсь плян, то по короткім часі виходило, що до того пляну французька армія не готова.

КИТАЙЦІ ДИВУЮТЬСЯ.

ЧУНКІНҐ (Китай). — Серед китайських урядових кол є велике здивування з причини заяви особистого секретаря президента Рузвелта, Ерла, який сказав, що так в Америці, як і в Азії повинна існувати „доктрина Монро". Цього якраз від довшого часу добивались японці, бо це для них означалоб, що цілий азійський континент, зокрема Китай, повинен знаходитись під їхніми впливами.

З МОРСЬКИХ СУТИЧОК.

ЛОНДОН. — Англійське морське звідомлення подає, що одна англійська субмарина затопила два німецькі кораблі. Опісля вона напала на ще один транспорт німецьких кораблів, що їхали до норвезьких портів, і сторпедувала з них три.

КАЙРО (Єгипет). — Англійські військові власті подають, що англійські літаки тяжко ушкодили, або затопили шість італійських кораблів. Вони також робили успішні напади на італійські бази, говорить звідомлення.

БЕРЛІН. — Берлінське морське звідомлення подає, що німецькі літаки тяжко ушкодили, або затопили, пять англійських кораблів, в тім кілька воєнних.

ІТАЛІЙЦІ ЛЮТЯТЬСЯ.

РИМ. — Італійська преса лютиться, що загальна американська публична опінія не натаврувала Англії за те, що вона напала і знищила більшу часть французької фльоти. Італійська преса каже, що це є доказ, що Америка не має права бути моральним цензором Европи.

"SVOBODA" (UKRAINIAN DAILY)
FOUNDED 1893
Ukrainian newspaper published daily except Sundays and holodays by the Ukrainian Press and Book Company, Inc. at 81-83 Grand Street, Jersey City, N. J.

Entered as Second Class Mail Matter at the Post Office of Jersey City, N. J. on March 30, 1911 under the Act of March 8, 1879.

Accepted for mailing at special rate of postage provided for in Section 1103 of the Act of October 3, 1917 authorized July 31, 1918.

ПЕРЕДПЛАТА:		SUBSCRIPTION RATES:	
Поодиноке число три центи.		Three cents a copy	
На рік	$6.00	One year	$6.00
На пів року	$3.25	Six months	$3.25
На три місяці	$1.75	Three months	$1.75
Число в суботи (з англійською частиною):		Saturday's Issue (with Ukrainian Weekly):	
На рік	$2.00	One year	$2.00
На пів року	$1.25	Six months	$1.25
В Джерзі Сити і Заграницею:		Foreign and Jersey City Rates:	
На рік	$9.00	One year	$9.00
На пів року	$4.75	Six months	$.745
На три місяці	$2.50	Three months	$2.50

За оголошення редакція не відповідає.

Письменний текст оголошення має бути в адміністрації 48 годин перед появою числа, в котрім оголошуючий хоче мати своє оголошення.

Адреса: "SVOBODA", P. O. Box 346, JERSEY CITY, N. J.

СВІЙ РОЗУМ — ДО СВОЄЇ ПРАЦІ

Так нераз виглядає, що ми, американські українці, журимось усіми народами і знаємо, що їм бракує та які їхні недомагання. Ще й нераз дораджуємо їм, що треба робити, щоб ті недомагання усунути. Вміємо теж нераз дораджувати ріжним українським партіям чи установам в Рідним Краю, чи на европейській еміґрації, що їм треба робити, а що ні. І вміємо їх критикувати за ріжні недомагання. Але скажім собі правду в очі: Чи ми в тій самій мірі прикладаємо труду, себто розуму, здорового критицизму, реалістичного думання, до того, щоб ми самі себе підносили на вищий щебель ось тут в Америці?

Хто визнається хоч трохи на тому, як повставала Американська Україна, себто як будовано українське народне життя в Америці, той завважить, як багато дечого повставало тут прихапцем. А прецінь і з того маємо великі користи, бо дійсно пропадало тільки те, що було будоване цілком на піску, себто без усяких реальних підстав, без потрібної до таких діл глибшої моралі, а далі знання, фаховости. Бо, гріш як такий, хоч як він потрібний до діяння, і хоч як його мало між нами, не відграває тої ролі, щоб його брак завалював якусь нашу акцію. Не гріш, а брак нашого власного розуму, брак фахового знання і брак солідности були, і ще далі є, тими, що не давали і не дають піднестись українському народньому життю в Америці на ту височінь, на якій те життя повинно стояти, згідно з духом часу і тими глибокими ідеями, якими повинні бути наповнені наші серця.

Не хочемо твердити, що маємо в Америці дуже багато своїх сил, і то добрих, фахових сил, з якими можнаб братись доконувати великих діл. Ні. Таких сил у нас нема багато. Але є їх стільки, що можнаб давати добрі початки новим родам такої праці, що булаб корисна для американських українців, підносилаб імена наших людей тут в Америці, а далі, що дуже важне, допомагалаб українській справі взагалі. Нарочно ставимо допомогу українській справі на останку, бо так було досі, що ми її формально ставили завжди на першому місці. Воно звучало дуже гарно, патріотично, але по суті не відповідало в практичному висліді тому почесному місці. Тому думаємо, що коли трохи злетимо „з неба на землю" і запряжемо наш колективний американсько-український розум до праці над скріпленням і узмістовленням нашого життя в Америці, то тим, представляючи більшу силу, матимемо більшу можність рухати успісніше справу України, ніж ми її мали досі. Очевидно, що все те виглядає дуже теоретично. Але, щоб прийти до практичного, треба в першу чергу пізнати, як властиво функціонує умовий колектив українського громадянства в Америці. Треба переконатись, чи він такими справами цікавиться, що він про них думає, та чи згоден до кооперації.

З ОСТАННЬОЇ ПОЧТИ З ЕВРОПИ

Уже нема майже ніякої почти з Европи. Та ось ще надійшло одно число паризького „Українського Слова" і декілька слів листом. З одержаного нами письма виходить, що українці в Европі рахуються з тим, що Европа стоїть на початку нової доби... Тільки не знають, як ті зміни відібються на українськім організмі. Пишуть, що це незаперечний факт, що советський режім поширюється, підбиваючи щораз нові території. Як до того поставиться Німеччина, ніхто з українців нічого не знає, а навіть не хоче відгадувати...

Далі пишуть, що дехто пробує давати українцям деякі „запевнення", але ніхто з українців в ніякі „запевнення" не вірить. Усі стали вже на тому, що українців повинні переконувати тільки **факти.** А тих фактів нема. Тож і відповідно до цього українці й поступають. Події, які відбуваються, є сильніші, понадто більші від нас.. Тому треба вміти виждати і приготовлятись до такого моменту, коли український нарід зможе заважити...

Одинокі відрадні вісти, це ті, де український нарід виявляє свої власні сили і свою власну посвяту. А це діється тепер на тих українських землях, що опинились під німецькою окупацією. У звязку з тим читаємо в письмі, що його одержали, таке:

* * *

Лемківщина і Холмщина національно цілком відроджуються. В минулому шкільному році величезна більшість шкіл на тих землях була вже в українських руках. Багато учителів, що вчили в тих школах, хоч мали дуже високу освіту, не мали педаґоґічної практики. Для них тепер влаштовують педаґоґічні літні курси. На ці землі стягається тепер тих українських учителів-заточенців, що їх давня польська влада викинула з українських земель і кинула в глиб Польщі, на польські села, де вони довгими літами не бачили української дитини і не чули українського слова. Тепер їх мобілізується і призначається до шкіл на Лемківщині, Холмщині й на Підляшшю.

По селах закладаються масово читальні „Просвіти". Влаштовуються всюди вишкільні курси для дорослих, а дитячі захоронки для дітей. Повстають щораз нові гуртки „Сільського Господаря", як теж українські спортові орґанізації.

Дуже гарно й плідно розвивається кооперативний рух, що поволі охоплює всі села. І навіть православна церква, після знаменного акту передачі Холмського Собору до українських рук, помітно українізується.

В Кракові розвивається далі видавнича діяльність. Поруч з „Краківськими Вістями", що виходять тричі на тиждень і заповідають, що в скорому часі зробляться щоденником, виходить місячник „Ілюстровані Вісті" — дуже гарно й змістовно редаґований журнал (книжкою) з багатим літературним матеріялом та численними цікавими образками (світлинами) з українського та інтернаціонального життя.

Для дітей друкується часопис „Малі Друзі", що вже має 8,000 тиражу, але має надію дійти до яких 50,000. Видання книг теж стоїть вже на добрій дорозі. Зпоміж інших книжок та книжечок, виданих вже серед нових обставин, треба відзначити „Підручник для виховниць української дошкільної дітвори в дитячих садках, захистах, сиротинцях і т. п. установах". — „Українське Дошкілля" на 112 стор. Самий друк такої книжки, що має чисто практичну мету, вказує на ту величаву працю, що відбувається на цих землях над дітворою. Потім треба згадати книжку Ст. Барана „По неволі — відродження" (64 ст.), що оповідає про минулий і сучасний стан української православної церкви на Холмщині і Підляшші. Юл. Тарновича „Верхами Лемківського Бескиду", що вийшла вже другим виданням. В короткому ядерному викладі зазнайомлює автор з історичним минулим Лемківщини, з її антропольоґією та ґеографією, матеріяльною й духовою культурою.

З красного письменства перевидано „Кобзаря" Шевченка та розпочато серію „Бібліотека сучасних письменників". В цій серії видано Р. Єндика „В зударі з життям" (новелі) на 176 сторінок друку на гарному папері з мистецькою обгорткою В. Дядинюка. До Українського Видавництва в Кракові увійшов між іншим відомий видавець Тиктор. Знаючи його енерґію та досвід, можна бути певним, що видавнича справа, така важлива в культурному житті нації, стане дуже швидко на добрий шлях масового поширення українського друкованого слова.

З українських земель під Мадярщиною нема ніяких цікавих звісток.

АЛІЯНТСЬКА „АНТАНТА"

„Антант Кордіяль" — це французьке слово на означення англійсько-французького союзу. Воно було загально знане в світі, поки перша світова війна не створила в Америці й Англії друге слово „Елайс" — алїянти-союзники. „Антант Кордіяль", отже „Сердешний Союз", перетривав 36 років і скінчився в День Незалежности Америки, тобто 4 липня 1940 року подією, яка, як каже французький міністер Бодуен, не має собі рівної в цілій сторії людства. Вчорашня ще союзниця, Анґлія, напала на свою посестру, Францію, у морській битві коло Оран, (в Альжирі, Африка) і повернула історію на інший шлях. Франція зірвала дипльоматичні взаємини з Анґлією таки наступного дня і покінчила 36-літню Антанту.

Батьком Антанти вважають Теофія Делькасе, французького міністра закордонних відносин. Він створив остаточно Антанту в 1904 році, але її підготовлювано вже від 1898 року. Цікаве, що Антанта повстала із спору, який грозив війною між Францією й Анґлією за претенсії Франції до Судану в Африці. Тоді Франція була вже в союзі з Росією і Росія порадила Франції мирно полагодити спір з Анґлією. Франція послухала, вицофалася з Судану, а звернула свою увагу на Мароко. Два роки пізніше Франція злагодила негодування Італії за Мароко тим, що дала їй вільну руку в Триполісі й Киринеїці, в Африці.

У часі бурської війни в Африці в 1898 році, Німеччина вітверто станула по стороні бунтарських бурів проти Анґлії. Це зближило Англію до Франції. Зближення перейшло в змагання до постійного союзу. Переговори в імені Анґлії вів сер Едвард Ґрей, а в імені Франції Делькасе. Вони довели до „Антант Кордіяль" у 1904 році. Проти такого союзу виступила Німеччина і в 1905 році прийшло до напруження між Францією й Німеччиною в справі Марока. На домагання Франції скликано міжнародню конференцію в справі Марока до міста Альжезіра, де Франція віднесла дипльоматичну перемогу. У 1911 році відносини між Францією й Німеччиною загострились до тієї міри, що грозили війною. Але Анґлія заповіла, що стане по стороні Франції й Німеччина скапітулювала. Перед вибухом першої світової війни французько-англійська Антанта довела до тісного співділання обидвох держав, а світова війна зєдинила їх в бою і в мирових переговорах у Верзаю до справжньої приязни. Аж друга світова війна, як бачимо, нищить цю приязнь дуже траґічно.

PANEM ET CIRCENSES

(„ХЛІБА Й ІГРИЩ")

Найсильніша держава, що колинебудь існувала в світі, це була римська імперія. Важкими зусиллями й боротьбою здобув римський нарід всесвітню силу. А як здобув усе, тоді почав розкошувати. У часі виборів кандидати на найвищі уряди держави обіцювали населенню все, що лише на язик попало. Виборці, прийшовши на передвиборчі зібрання, повторяли заєдно зорґанізоване гасло „Панем ет цірцензес" — „Хліба й забав!" Коли звернули увагу лише на розкішне життя, затратили бойового й творчого духа й скоро велика римська імперія розлетілася. Це історія.

Перейдімо до теперішньої дійсности в нашому краю, Америці. Навіть і Свято Незалежності, тобто „Форт оф Джулай" не викликує тепер серед громадянства ціякого одушевлення. Патріотичні маніфестації вже не манять загалу. Кожен, хто може, вибирається на „ґуд тайм" де попаде, а протративши останній зароблений цент, вертається домів з домаганням підвижки платні, додаткової державної допомоги („ріліф"), ріжних соціяльних поліпшень. Кожен кандидат на відповідальне становище обіцює народові дальші полекші: зниження податків, підвищення заробітної платні, життєвих та комунікаційних вигод. А публиці бракує хіба ще одного зорґанізованого римського гасла: „Хліба й забав!" і вже будемо мати римські відносини з часів найбільшої потуги.

Не брак і в нашій Америці голосів осторoги на теперішній вибуялий матеріялізм. Ось минулого місяця говорено про це в Економічно-Соціяльному Інституті в Танімент, у Пенсильвенії. Журналіст Ґенрі Газлит з Ню Йорку, подав такі замітки на теперішне домагання безупинних суспільних полекш:

„Осяги робітництва не можна відлучити від осягів нації як цілости. Не важне те, чи робітник виторгує при допомозі юнії більшу заплату за свій час або знижку робучого часу. Бо робітник ніколи не є лише робітником. Він є теж і людиною, раз в такому положенні то знову в іншому. Як покупець він мусить теж платити посередно платню іншим робітникам. Як громадянин і людина він мусить звертати увагу, що він має волю слова, думки, відпочинку, забезпечення домашнього життя й родини і того середовища, серед якого він живе. Коли через свою короткозорість робітник забуде на ці суспільні осяги, а сконцентрує свою увагу лише на особисті вигоди й платню, він може дорого за це заплатити. Французький робітник заплатив долею своєї батьківщини і втратив свободу якраз через розпуздані домагання французького Популярного Фронту, зорґанізованого під робітничо-економічними гаслами за часів премієра Блюма в 1936 році. Не треба було багато часу, щоб надмірні домагання привели не лише робітників, але й цілий край до повного розгрому...

„З отим прикладом Франції перед нашими очами ми не сміємо ні на хвилину забувати, що наша національна оборона на те, щоб захоронити економічні осяги робітництва. Тому треба нам посвятити дещо з нашого маєтку, та з наших дальших домагань вигоди. А коли деякі з наших економічних та суспільних осягів є такими, що руйнують наш край, то треба з них зрезиґнувати, щоб не потерпіти ще більшої втрати..."

Не треба більшого суспільного моралiста від Газлита. Треба лише, щоб кожен демаґоґ призадумався над тими словами. Розаґітована маса не спосібна до застанови, але плитко думаючі, або свідомо обманюючі, аґітатори повинні дістати від когось лекцію, що домагання „хліба й забави" мусить мати свої границі. Це, очевидно, не повинно бути притокою до використовування робітничої праці. Іде про демаґоґію, а не про розумне змагання до поліпшення робітничої долі, яке мусить далі продовжатись.

С.

З ЧОГО ВИРОБЛЯЮТЬ СКЛО

Звичайне скло на шиби до вікон виробляють от з якої сумішки: домішують до 20 кварт піску 7 кварт крейди, 6 кварт соди й трохи меленого скла. І таку мішанину топлять. Ліпшої якости скло виходить, коли до піску домішай червоного олова, поташового вугляну та трохи потертого скла.

Микола Голубець.

ЖОВТІ ВОДИ

Історичний роман.

(89)

На березі ждали його коні. Полковник скочив на одного з них, за ним скочив джура на другого. До гетьманського становища довелося їм їхати не довго. Колиж Кричевський станув перед Хмельницьким, ще наче вчора суботівським сотником і підвладним пана полковника, а сьогодні... „Його Ясновельможністю" ребелії, нестерпне почуття ніяковости оволоділо ним. Сам Хмельницький наче й не змінився. Та сама краска обличчя, той сам владний, вірлиний погляд, що й у колишнього суботівського сотника. Навіть та сама, приказуюче-доброзичлива усмішка під вусом.

Хмельницький не ждав, поки гість підіде до нього й уклониться, але як тільки побачив його в окруженні своїх старшин, зіскочив з коня й віддавши його хлопцеві, вийшов йому назустріч. Перший приклав руку до шапки з двома чаплиними перами й кармазиновим верхом.

— Щирим серцем й приятельським хлібом - сіллю вітаємо дорогого гостя, пана полковника, милого нам і милостивого!

Кричевський зіскочив з коня й собі. Уряд представника коронного війська наказував йому деяку стриманість. Не могучи знайти відповідного слова на повітання, приклав руку до шапки й кланяючись, промовив:

— Чолом вашій милости!

— Чолом панові полковникові!

— Не полковник я вже вашій милости — поневолі вирвався з докором Кричевський.

— Стократь більше ви мені, як полковник! Ви друг мій і приятель, якому я життя завдячую.

— Може не варто було свого життя наражувати, або життя вашої милости рятувати, раз ви зразу Речі Посполитої й пакт з ворогами хреста Господнього затіяли...

— За вашу й нашу волю, за честь і славу лицарства чесного, обох вір, за маєстат корони, за цілість Речі Посполитої я шаблю підіймаю, а коли ваша милість вірила мені дотепер, то щож такого сталося, аби ви мені своєї віри відмовили?

— А це? — Кричевський глянув на зелений прапор пророка, що лопотів поруч гетьманського бунчука.

— А це? — відповів йому питанням Хмельницький, вказуючи очима на срібного вірла на кармазиновому прапорі.

— Орел, півмісяць і архистратиг Михайло... — почав Кричевський, але Хмельницький йому перебив:

— Незвичне це товариство, правда, але хіба не фратри ваші придумали поговірку про те, що мета освячує засоби?

— Яка мета?

— Абсолютум домініюм пана нашого Його Королівської Милости короля Володислава, рівність релігій і націй Речі Посполитої...

— Ви той сам, що були перше?

— Той сам, пане брате, той сам, тільки правиця моя не сотнею чигиринською, а курінями й полками всього Війська Запорізького заправляє.

— Вибачте, пане гетьмане, але там наші хвилюються, на мій поворот ждучи. Що зволите їм переказати!

— Перекажіть їм, будь ласка, пане полковнику, що життя своє сальвуючи, мусять капітулювати.

— Життя сальвувати вони сюди не приїхали.

— Це правда, пане полковнику, але за ніщо, за пропащу справу його віддавати, це очевидна дурниця. Ви окружені відусіль і пальцем ви ще не рушите, як мої гармати рознесуть ваші човни.

— Ми попробуємо боронитися...

— Щож, вольному воля, спасеному рай, але знайте й це, пане полковнику, що ваші реєстровики не ваші, що вони вже наші. Коли не вірите, попробуйте рушити їх проти нас. Як вас люблю й шаную, не дораджую вам цього кроку.

— Та невже це правда, пане гетьмане?

— Як Бог на небі.

Кричевський помовчав хвилину, а потім сказав:

— Прощавайте, ваша милість, я вертаю до своїх. Ми будемо боронитися. Будь ласка, поки до байдаків не доїду, не кажіть своїм людям наступати. Як парляментар маю право вимагати цього від вашої милости...

Хмельницький, що не ждав такого висліду розмови з другом своїм і однодумцем, усеж не дав по собі пізнати заскочення.

Приклав руку до шапки й поклонившися, як міг привітно, відповів:

— Права воєнні й звичаї лицарські ми звикли шанувати. Будьте спокійні! Не стрілимо на вас не то до вашого повороту, але й до завтрішнього ранку. А рано... — тут Хмельницький хвилинку зупинився — рано не потребуватимемо й стріляти. Коли мості панове старшини й не роздумаються, то військо ваше перейде до нас з бубнами й літаврами... Прощавайте, а радше, до дружнього побачення, пане полковнику!

Ще раз приклав руку до шапки й виждав у тому русі, поки Кричевський не вскочив на коня й не відклонився. Ще довго не рухався Хмельницький з місця, провожаючи поглядом приятеля, що віддалювався разом з кавалькадою гетьманської сторожі.

(Дальше буде).

ШКОЛА В АНГЛІЇ
по нападі на неї німецьких бомбовиків.

ПОШИРЕЕННЯ ПЛЕТСБУРСЬКИХ ВІЙСЬКОВИХ ТАБОРІВ

У 1915 році секретаріят війни з Вашингтону заложив перший військовий табор для военної підготови цивільних людей у часі вакацій. Цей табор заложено в місцевости Плетсбург, на північ від міста Олбані, в стейті Ню Йорк. Цього року, коли военні події в Европі нагадали американським громадянам потребу военного підготування свого краю, відновили цю думку. За почином Товариства для Таборів Військового Вишколу („Милитарі Трейнінґ Кемпс Есошейшен") міністерство війни приняло 3,000 громадян з вищою освітою на одномісячний вишкіл в ріжних таборах, розкинених в кількох стейтах. У той спосіб містечко Плетсбург дістало розголос, бо цілу систему такого вишколу названо „плетсбурською ідеєю".

До табору голосяться громадяни самі, щоб провести хоч місяць у таборі („кемпі") серед військового оточення, здалека від бизнесу. Вони самі оплачують кошти дороги й утримання, а лише заложення й ведення табору лишається в руках влади. Тому, що липневі вправи вже розпочалися, а багато провідних людей хоче заздалегідь бути готовими послужити свому краєві, вони вносять прохання з домаганням поширити плетсбурську ідею і провадити такі табори кожного місяця цього літа. Їхня думка така, що в часі війни треба державі лідерів не лише на полі бою, але теж і в запіллі, бо треба зорганізувати життя суспільне відповідно до потреб війни. І тому вони не жалують свого гроша й часу, щоб бути готовими дати свої услуги державі. До таборів приймають кандидатів від 21 до 50 літ життя, але лише таких, що викажуть спосібність бути лідером у якійнебудь ділянці суспільного життя. Перед у цьому русі ведуть бувші офіцири світової війни. Кандидатів зголосилося стільки, що нема для них наразі приміщення.

Василь Левицький.

НА ВОДАХ ПОЛІССЯ

(Репортаж із мандрівки по Поліссі, коли воно було під польською владою).

Понад 300 кільометрів водою! — так так можна схарактеризувати нашу цьогорічну прогульку по Поліссі. Із сімох діб, що ми пробули на Поліссі, три повні доби ми провели на поліських водах, пливучи по них пароплавами або лодками. І саме ті, проведені на воді, дні принесли нам якнайбільше вражінь і якнайбільше приємности. Бо живло Полісся це вода. Вода це поліська дорога, це кормителька Полісся, це його розвага і його гроза.

Коло другої години вночі виходимо з поїзду на маленькій станції Горинь у південно-східній закутині Полісся, щоби відси вже водою доїхати до Пинська. Цю, коло 170 км. довгу трасу вибрали ми головно тому, щоби подорозі оглянути наш колишній княжий город Давидгородок, що лежить над Горинню та до якого нема іншої дороги, як водою або возовою дорогою по осі в піску й болоті.

Столин.

Пароплав відходить аж у третій годині пополудні, тому сідаємо на автобус і їдемо сім кільометрів до повітового міста Столина. Столин це мале жидівське, але зверху доволі чисте, містечко, щодо своєї будови типове для міст давньої російської займанщини. Великі партерові деревляні доми, тепер всі свіжо сірим лякером помальовані, вікна в характеристичних різьблених рямах, лякерованих переважно на біло, широкі, бруковані круглими рінями вулиці, а при них сотні одноманітних жидівських крамниць, у яких поліщук заспокоює свої скромні вимоги.

Столин має около 6,500 населення, переважно жидівського, і є осідком староства. Ця остання обставина є причиною, що в порівнянні з іншими поліськими містечками Столин бодай назверх досить чистий і взагалі старається набути вигляду „столиці повіту".

Столинський повіт — один із найцікавіших на Поліссі, а саме у своїй східній частині, над рікою Львою і Ствігою, яка нажаль належить до приграничної полоси, через що й побут там без окремого дозволу староства — недозволений. Це простір величезних багон, що називаються Гало, де, окрім найтиповішого багнисто-поліського краєвиду можна побачити лопаторового мешканця цих лісів — лося й де цвитуть поля диких азалій. З жалем мусимо зрезиґнувати з перспективи оглянути ці околиці, дістаємося підводою до поблизького села Маньковичі і там входимо в четвертій годині пополудні на пароплав, який курсує щодня по ріці Горині між залізничею станцією Горинь і Давидгородком.

На пароплаві.

З поліськими пароплавами ми знайомі ще з минулого року. Своєю будовою вони нагадують морські кораблі в малих розмірах, ріжняться лише тим, що мають плоскі дна, щоб могли лекше переходити через мілини, і тільки в новіших порушує їх шруба на заді корабля, а звичайно бувають вони порушувані вітрякуватими колесами, уміщеними по боках. На більших пароплавах є два поклади для пасажирів, долішній і горішній, на менших — один. В нутрі сходиться сходами до двох більших кают. Напереді корабля спільна каюта для пасажирів першої кляси й навіть окремі кабіни для спання, назаді — спільна каюта для другої кляси.

Їдемо цілий час на покладі, щоби оглядати краєвид і, хоч із приходом вечора проймає досить добрий холод, вбираємося тепліше й видержуємо „на становищі". Бідних сорок кілька кільометрів їдемо понад 5 годин, але без затримок і пригод, які в цій сухій порі літа трапляються часто, бо стан води небувало низький і пароплав мусить добре маневрувати, щоби не осісти на кілька годин на мілині.

Серед подорожних звертає на себе увагу чотирьох порядно, поміському одягнених молодців, що говорять собою мішаниною російської й української мов. З їх розмови заключуємо, що маємо перед собою давидгородських „льодовозів", що вертаються із сезону в Закопанім до дому. Давидгородок — це оселя дивно оборотних і торговельних людей, що неврожайність своєї ріллі зуміли собі доповнити побічними зайняттями, які дають їм дуже гарні доходи. І так, ранньою весною майже вся мужеська молодь Давидгородка виїздить зі свого міста й мандрує по цілій Польщі з насінням ярин, а по скінченні цього „сезону" переноситься до більших міст Польщі й до ріжних купелевих та літнищевих місцевостей, де заробляє продажею морозива на візках. Ці чотири молодці саме верталися з такого „мороженого сезону" з Закопаного, підчас якого, як було видно з їх розмов, добре заробили.

Краєвид берегів Горині типовий для безлісних околиць Полісся, де весною води заливають більшу частину цеї безмежної рівнини, а тепер, під кінець сухого серпня, пасовища з табунами коней і чередами худоби чергуються з моклякуватими сіножатями, на яких, то тут — то там, ростуть корчі або самітня вільха, а сотні стогів сіна на високих ніжках стоять, як величезні передпотопові звірі, що спокійно пасуться на своїх пасовищах.

Особливий чар має на тлі цього одноманітного, повного мелянхолії краєвиду — поліський вечір. Повітря, насичене легкою мрякою з рік і багон, стає молочно-сизе, тримтить та міниться, як опаль, і надає краєвидові особливої мякости. В цім чарівнім освітленні небо й води починають палати усіми кольорами заходу. Всі відтіні від ясного оранжу до темного фіолету, змішані з сизим тлом неба, повітря й води, творять перед вашими очима цілу симфонію невловних кольорових тонів і півтонів, мерехтять, міняться, ступенуються в щораз темніші, сині, фіолетні, аж врешті губляться у глибокій оксамітній темряві.

Давно вже запала була темрява, коли далеко на обрії заблимали подвійні світла Давидгородка.. Одні — на обох берегах, другі — в зеркалі Горині. Чим ближче, тим світла на зеркалі вод почали видовжуватися й бігти назустріч пароплавові, що пронизливим гудком розрізав тишу ночі. Ми були в Давидгородку.

Давидгородок — місто насіннярів, льодовозів і шевців.

Поправді, домінуюче вражіння, яке робить Давидгородок, як зрештою всі поліські міста й містечка, це вражіння міста, заселеного самими жидами. Всюди їх повно, всюди чути їх гамір, уся торгівля в їх руках. Усіх мешканців має Давидгородок 11,500. Українське, православне населення Давидгородка розселилось по передмістях, займається рільництвом, риболовлею, виробом чайок і човнів, а головно весною і влітку мандрівною торгівлею; весною, як ми вже згадували, продажею насіння ярини, а влітку продажею морозива по літищах і купелевих місцевостях цілої Польщі. Взимі займаються давидгородяни шевством, як домашнім промислом, і засобляють продовж цілого року своїми виробами ярмарки цілого Полісся. На яку велику скалю йдуть ці вироби, свідчить те, що в Давидгородку є коло 700 шевських варстатів, чинних в осінніх і зимових місяцях.

Населення Давидгородка походить імовірно від татарських бранців, що були заняті за українського князя Давида Ігоревича при сипанні валів довкруги города. Цим саме можна би пояснити підприємчиву вдачу давидгородян, якою вони ріжняться від довколішнього населення. Вказують на це також деякі характеристичні ознаки в ноші, наприклад, завої жінок у виді турбанів і виразно татарські типи, які стрічається серед населення.

Саме місто, хоч удвоє більше від Столина, одначе брудне й занедбане. Положене на пісковім ґрунті має цього піску й пороху повно всюди й, вертаючи із проходу по місті, витрушуєш його з кожної складки одежі, маєш його повні черевики, а як є трохи вітру, то й повні ніздрі та уста.

В кооперативі шевців.

При головній вулиці стрічаємо на звичайнім деревлянім домику вивіску „Спулдзельня шевцуф" і вступаємо, щоби поінформуватися про її діяльність. Застаємо урядовця кооперативи при писальній машинці, як полагоджує почту. Тут міститься канцелярія кооперативи, маґазин, члени працюють по своїх домах.

Урядовець радо дає нам потрібні інформації. Кооператива заложена в 1935. р. при допомозі Хліборобської Палати. Має тепер 18 членів, які зложили уділи по 30 зл. і по 3 зл. вписового. На наш запит, чому так мало членів, подав урядовець, що прийняття у члени кооперативи досить утруднене, тому, що приймають тільки добрих, кваліфікованих майстрів. Кооператива працює тільки на замовлення, які одержує з цілої Польщі, а також приблизно половину від війська. На приватний ринок виконує головно високі, непромакальні мисливські чоботи, в яких давидгородецькі шевці — спеціялісти. В 1937. році кооператива виконала коло 800 пар взуття на суму коло 16 тис. злотих. Поза замовленнями кооперативні члени працюють кожний окремо на свій рахунок.

Княжа гора.

Серед ідеальної рівнини поліського пониззя, над самою Горинню здіймається невеликий плоский горбок, якого доволі стрімкі узбіччя, правильна форма й відірваність від загального краєвиду кажуть відразу догадуватися, що це піднесення терену, насипане людськими руками, та що це охоронний вал довкола якогось старого городища. Вал цей мусів бути колись вищий і окружував городище та будинки, які стояли внутрі. Згодом вал зісунувся самий, а може вмисно скопали його до середини городища, так, що тепер вгорі бачимо рід рівної плятформи на підвищенні, на якій стояла стара православна церква.

Коли церква по війні згоріла й робітники почали в 1937. р. копати підвалини на нову, натрапили в землі на напів спорохнявілі, але добре заховані деревляні зруби хат. На місце приїхав професор археольоґії варшавського університету й самий почав робити розкопи. Показалося, що зруби хат походять із часів українських князів, які панували в Давидгородку, а найстарші з них відносяться ще до XI. ст., себто до часу княження князя Давида Ігоревича, який заложив Давидгородок.

При цій нагоді слід згадати з історії давидгородського князівства, що в XII. столітті внук князя Давида — Мстислав підчинив собі сусіднє князівство, турівське й волинське, й панував над величезними просторами всіх майже північних українських земель. При кінці XIII. століття Давидгородок підпадає в залежність від литовських князів, а пізніше, в половині XVII. ст. польський король надає його родові князів Радивилів на власність. Палата князів Радивилів, які й досі є власниками величезних просторів давнього давидгородського князівства, є тепер у селі Маньковичах, коло Столина.

Входимо на „княжу гору", на якій стоїть тепер малий дімок, мабуть мала дяківка, і невеличка церковця, побудована для тимчасового вжитку. В однім куті яринного огороду бачимо насипи свіжої землі та йдемо туди. Те, що ми побачили, з одної сторони, перевищило наші очікування, із другої — трохи розчарувало.

На розмірно невеличкім розкопанім просторі ми побачили зовсім законсервовані високі зруби трьох чотирокутних, однокімнатних будинків, величини около 8×8 м., без получення зі собою. Побіч, мала загорода, немов оцямбрування якоїсь великої криниці, одначе дно її неглибоке й наїжене ріжними палями й кусниками дерева. Дальше зовсім добрий поміст, немов би місток. Дерево заховане дуже добре, тільки вгорі спорохнявіле.

На розкопах працювало тоді двоє людей. Асистент професора, що робив якісь поміри, і жінка, що обшкрябувала поодинокі бервена з землі. Асистент на наші запити давав нам відповіді досить неохотно й дуже загально. Від нього довідалися ми, що призначення цих будівель покищо не можна означити, що під ними є останки ще старших будівель, які відносяться до XI. ст., та що загалом розкопані предмети можна віднести до княжих часів від XI.—XV. ст. Найдено також при розкопах досить багато дрібних предметів домашнього вжитку, жіночих прикрас і ін. Все це вивозять до Варшави.

Розкопи йдуть дуже помалу, бо за два роки розкопано розмірно дуже невелику частину княжої „гори". Те, що відкопано досі, це мабуть хати дружинників або якісь інші господарські будинки, в кожному разі не княжі тереми; саме тому не мають ні сліду ніякої величі й це після оглядання розкопів у Крилосі трохи розчарувало нас. Із дрібних відкопаних речей, які може указують на високу культуру тодішнього княжого двора, ми нажаль не могли побачити нічого. Відходимо з почуттям смутку, що памятки нашого славного минулого на цих землях розкопують чужі, пильно заховуючи в тайні перед нами все те, що могло би скріпити нашого духа й що моглоб дати національну традицію місцевому населенню.

Парковий краєвид.

Дуже цікавою з туристичного огляду була наша мандрівка на південь від Пинська, наперед коло пятьдесять км. пароплавом, а потім, дальше, лодкою у глибину лісистого Полісся, що представляє собою типовий краєвид лісової пущі, поперетинаної безліччю рік, річок, рукавів і відног. Серед густої вільхової пущі, що виросла на багнистім, торфовім терені, серед моря зелені, під бальдахимом навислого над водою галузззя, їдете малою поліською лодкою по спокійному плесі вузенької річки, неначе по якімось зачарованім парку. В непорушнім плесі води, немов у найкращім зеркалі, відбивається густа лісова зелень крізь яку прозирає синява неба і продираються смуги гарячого літнього сонця. Безмежний спокій і тишина панують у цих лісових нетрях, над цими водними дорогами, по яких час-до-часу тихо просунеться вузька чайка мовчаливого поліщука. Лиш наглий, різкий крик якогось хижого птаха або лопіт крил стада диких качок, чи іншого водного птацтва, що зірветься з очеретів і шуварів, перерве на хвилину тишину, щоби потонути в ній, як камінь, кинений у воду. Ця тишина, ця повінь зелені, сонця і спокою, цей чарівний краєвид, немов зелена казка вод і лісів, опянюють душу мандрівника, відривають від реального світу, вспокоюють нерви, наповнюють людину почуттям повного блаженства.

Тому, хто раз побував у поліській пущі, не подивується англійському ґенералові Картон де Віяртові, з роду бельґійцеві, який, пізнавши Полісся підчас війни, змучений военними трудами, як інвалід без лівої руки й одного ока, перенісся по війні на Полісся й постійно мешкає там, у пущах давидгородської ординації кн. Радивила — вже вісімнадцять літ. Він веде невелике господарство, а ввесь вільний час проводить на мандрівках і полюванні.

Господарські умовини.

Чим кращих вражінь зазнає мандрівник, оглядаючи чарівну природу Полісся, тим прикріше переноситися йому до реального світу нужди і примітивізму, коли загостить у поліське село. Українське населення Полісся це майже виключно хлібороби, що займаються також випасом худоби й риболовством. Всетаки хліборобство це підстава їх існування й зі своєї вбогої, піскуватої землі, якої дотого є дуже обмаль, мусять вони виживити свої численні родини. Управляють вони зі збіжжя — жито, гречку й овес, із стручкових ростин — фасолю й біб, а крім цього просо, льон, коноплі, мак, бараболі, ріпу, капусту, цибулю, буряки й т. п. Управа ріллі дає дуже мізерні плоди — тому, що спосіб управи стоїть на дуже низькому рівні, а земля піскувата й неврожайна. Донедавна ще поліщуки орали деревяними сохами, а деревяні борони, в яких нема ніодного цвяшка, ще й досі є у виключнім вжитку.

Щоби рілля видала хоч би найменший плід, мусять її поліщуки обильно гноїти, і то щонайменше щодругий рік. Тому держать вони досить багато худоби, яку випасають по багнах і лісах. Здавалосяб, що в цих умовинах повинна в них гарно розвиватися молочна господарка, одначе, на диво, поліщук, хоч має багато рогатої хубоди, — молока має обмаль. Вина тут у злій расі худоби і злій паші з моклякуватих пасовищ. Корова, яка після теляти дає 5—6 літрів молока денно, рахується там уже за добру корову.

Великим лихом поліського господарства є страшне роздріблення поля безупинним поділом між членів родини. Тому, що можливі до управи поля й сіножаті, порозкидані поміж мочарами і трясовинами, мають дуже ріжнородну вартість, поділ батьківщини поміж наслідників відбувається так, що кожний кусник поля ділять на стільки пайок, скільки є наслідників. Так із покоління на покоління. Коли не можна вже ділити поля поздовж, тому, що поодинокі кусники зробилися вже не ширші, як добра грядка, ділять його поперек, так, що тепер одиницею поля не є вже ні гектар чи десятина, ні морґ чи пів морґа, а „загін", себто кусник поля, на якому можна зібрати копу жита. Такий загін має вартість около 100 зл.

Через цей поділ витворилася така ситуація, що поліський господар, який має кілька гектарів землі, а в цьому половину невжитків, має управне поле й сіножаті в кількадесяти кусниках, розкинених на величезних просторах. Так поліщук, маючи на однім загоні всего кілька годин праці, тратить цілий день, щоби на цей загін дістатися. Очевидно, що терпить на цьому й раціональна управа землі.

Для ілюстрації вище сказаного наведу дані зі села Ладорожа, пинського повіту. При наділюванні селян землею на власність, по скасуванні панщини в Росії, було тут 12 господарств, на які припадало 15 зовсім показних наділів по 63 і пів десятини сіножатей, поля й невжитків. Тепер у селі є 125 господарства, значить, що кожний наділ поділений пересічно на десять частей. Наш знайомий господар числиться до місцевих багачів. Він має чверть наділу, себто 15 десятин, але ці 15 десятин розкинені в ріжних місцях у 80-ти кусниках.

В парі з убожеством поліщука йде примітивність його домашньої культури, його мешкання, їжі, його домашнього господарства. Тут лежить величезне поле для праці аґрономічної й економічної, тут величезну ролю могли би сповнити наш „Сільський Господар" і наша кооперація, як би їм не відтяли доступу на поліські землі.

Ревізійному Союзові Українських Кооператив відтяли доступ на Полісся ще в 1934. р., а кількадесять його кооператив, які там під його проводом працювали, зліквідовано. В тім самім часі зліквідовано нечисленні станиці „Сільського Господаря". Останню станицю „Просвіти" в Берестi зліквідовано влітку цього року.

Вже минулого року взивали ми наших туристів відвідати Полісся. Нажаль, без успіху, бо цього року виїхало туди заледви кілька осіб зі Львова. А шкода! Кожна така поїздка на Полісся принесла би не тільки приємність для самого прогульковця, але може принесла би і якунебудь користь для піднесення національної свідомости забутого нами поліщука.

БРАК ЧИСТОГО ПОВІТРЯ ПРИЧИНОЮ ЗАГАРУ

Коли китаєць хоче зробити собі смерть, а не має грошей на отрую, то набере в пательню жаркого вугля з печі, покладе її в свої кімнаті на яку черепляну посудину, позатулює всі шпари коло вікон і дверей, і лягає спати, знаючи, що засне навіки... З часом жарке вугля спалить велику частину кисня, що знаходиться в повітрі кімнати. А що до кімнати свіже повітря не може напливати, починає недоставати кисня в кімнаті. Тоді вуглики зачинають окружуватися синявим полумям. Це знак, що в повітрі в кімнаті вже так мало кисня, що жаріюче вугля вже втягає не по два атоми кисня для сполуки з одним атомом вуглецю, але тільки по одному. То так, як би араб через брак дівчат, мусів женитися тільки з одною...

І коли наступить така сполука атомів вуглецю з атомами кисня, то витвориться отруйний ґаз, від якого людина може зачадіти на смерть. А чому? Тому, що одробинки такого ґазу, молекули, лучаться з кровю в легенях так, як атоми чистого кисня. Кров ними скоро пересякне, і людина гине. Таким ґазом можна і палити. І властне отой ґаз, що то люди вживають по містах до куховарства — то дійсно той самий ґаз, що витворюється, коли тліють вуглики в кімнаті, де вже бракує свіжого повітря. І від нього людина може легко отруїтися. Тож треба дуже осторожно ходити коло ґазової печі. Треба завжди памятати, що так скоро, як ґазу вже не потрібно, закрутити оту задню рурку, що знаходиться з заду печі, від якої розгалужуються всі інші рурки до печі.

ГІТЛЕР ВІДВІДУЄ ГРІБ НАПОЛЕОНА.

Радіова світлина з відвидин Гітлера в „Готелю Інвалідів", де є гріб Наполеона.

ЗБОРИ ВІДДІЛІВ У. Н. СОЮЗУ

НЮ ЙОРК, Н. Й. Піврічні збори 204. відділу відбудуться в суботу, 13. липня, в салі укр. прав. громади, 334 Іст 14. вулиця, в год. 8:15 ввечір. На тих зборах обовязково мають бути приявними всі члени відділу, бо є до вирішення справа пікніку й інші біжучі справи. — Е. Ляхович, предс.; М. Близнак, секр.

ДІТРОЙТ, МІШ. Збори Тов. ім. Івана Франка, від. 146., відбудуться в неділю, 14. липня, в годині 12. вполудне, під ч. 13530 Charest St. Присутність членів конечна. — Секретар.

ДІТРОЙТ, МІШ. Збори Тов. Запорозька Січ, від. 75., відбудуться в неділю, 14. липня, в 1. годині пополудні, в Народ. Домі при Мартин ул. Тому, що тепер літня пора і члени хотять виходити поза місто на свіжий воздух, проситься приходити начас на збори і поплатити свої місячні вкладки. Також проситься не забувати, а старатись при всякій нагоді привести нових членів і вписати до У. Н. Союзу. Певно, що колись вам за це подякують. — В. Тарас, секр.

ДІТРОЙТ, МІШ. Піврічні збори Тов. У. Н. Союзу, від. 292., відбудуться в суботу, 13. липня, в годині 6:30 ввечір, в гали У. Н. Дому при Мартин ул. На збори повинні прийти всі члени хоть раз на пів року та вислухати справоздання уряду і контрольної комісії. Рівнож не забувайте за вкладки; декотрі члени, нажаль, собі байдужні з плаченням вкладок, хоч їм пригадується. Панове, ви не робите нікому ласки і ніхто вам, але ради Бога, так не годен далі поступати. Отож майте на увазі, що треба платити що місяця. Старайтеся теж приєднувати нових членів, як старших так і дітей, за що кожний дістане нагороду. — Іван Форись, предс.; Петро Кізел, секр.; Ілля Андрусевич, кас.

ЙОНГСТАВН, О. Піврічні збори Бр. св. Івана Хрестителя, від. 230., відбудуться 18. липня, в годині 7. вечером, в гали під ч. 525 W. Rayen Ave. Проситься всіх членів прибути начас і заплатити свою місячну вкладку. Напоминаємо тих членів, котрі довгують до братської каси, щоб старались сплачувати свій довг. Уряд і контр. комісія здадуть справоздання за 6 місяців. Напоминаємо тих родичів, котрі мають діти у Молодечім Департаменті, а вже їм минуло 18 літ, щоб старались переписати їх до старших членів. Проситься всіх як один прибути на піврічні збори і вислухати справоздань за 6 місяців. — Т. Періг, предс.; Ів. Гармич, секр. і кас.

ЛАНКЕСТЕР, Н. Й. Бр. св. Василія Вел., від. 87., відбуде свій піврічний мітінг 14. липня, в гали парохіяльній, Елікот Ровд. Проситься членів прибути й вирівняти свої залеглости, бо в противнім разі будуть суспендовані. Проситься членів припровадити нових членів, а за це кожний дістане нагороду, яку дає У. Н. Союз. — А. Костецький, предс.; І. Окаль, кас.; Н. Трояновський, секр.

PHOENIXVILLE, PA. St. Peter & Paul, Branch 321, will hold their regular monthly meeting on Sunday, July 14, in the Ukrainian Hall, at 1 o'clock. We urge each & every member to be present. There will be important matters discussed at this meeting. — Harry Beluch, Pres., Joseph Janusiewicz, Treas.; Demetrius Chuck, Secr.

БРІДЖПОРТ, ПА. Піврічні збори Бр. св. Петра й Павла, від. 383., відбудуться в неділю, 14. липня, в 6. год. вечером. На ті збори проситься всіх членів прибути, бо є важні справи до полагодження. За неприсутність на зборах без важної причини член нараджується на братський докір. — Іван Ґрудзінський, Юліян Кушнір, Йосиф Муц.

КЛІВЛЕНД, О. Піврічні збори Тов. Сокіл, від. 336., відбудуться в неділю, 14. липня, в годині 12. вполудне. Проситься всіх членів прийти вирівняти свої вкладки, забрати свої дивіденди. Буде звіт контр. комісії, отже присутність кожного члена конечна. — Григорій Кісіль, предс.; Дмитро Загута, кас.; Семен Постолюк, фін. секр.; Тимко Кальмук, рек. секр.

ЛІТЛ ФОЛС, Н. Й. Піврічні збори Тов. Зап. Січ, від. 330., відбудуться в суботу, 13. липня, в годині 6. ввечір точно, в У. Н. Домі, бо в неділю буде пікнік. Проситься всіх членів прибути на збори, бо буде справоздання урядників і контролі за 6 місяців і буде справоздання з окружних зборів, що відбулися 16. червня в Сиракюз. Будуть важні справи до полагодження. Напоминається довгуючих членів вирівняти свої місячні залеглі вкладки, а ні, то будуть суспендовані. — Ф. Скібінський, пр.; А. Шумлянський, кас.; Н. Паламар, секр.

МОНЕСЕН, ПА. Піврічні збори Бр. св. Ап. Петра й Павла, від. 338., відбудуться в неділю, 14. липня, в 2. год. пообіді, в гали парохіяльній, 17 Рід Ев. Проситься всіх членів, щоби прийшли на збори і вирівняли свої залеглости. — М. Коваль, предс.; Н. Хомош, кас.; Н. Куць, секр.

ОЗОН ПАРК, Н. Й. Піврічні збори Тов. Вільна Україна, від. 200., відбудуться в суботу, 13. червня, в год. 7. ввечір, в льокали С. Малафія, 90-14 — 95 Евеня, Озон Парк. Не присутні члени підлягають карі після статута. — В. Костишин, предс.; В. Шеїк, секр.; О. Коцопій, кас.

РОВЕЙ, Н. ДЖ. Піврічні збори Тов. Згода, від. 294., відбудуться в суботу, 13. липня, в годині 8. вечером, в гали, де звичайно. Буде справоздання контр. комісії за 6 місяців і інші важні справи. Тому обовязком кожного члена прибути на збори. Довгуючі члени хай прийдуть і вирівняють свої довги на цих зборах. — Н. Гузар, предс.; С. Музика, кас.; Я. Салій, секр.

МАНВІЛ, Р. АЙ. Піврічні збори Тов. ім. Т. Шевченка, від. 349., відбудуться в неділю, 14. липня, в годині 2. пополудні, в Набожинського. Проситься членів прибути на означений час. Неприсутній член заплатить кару 50 ц., а урядник $1. — Ілько Шеґера, предс.; Дмитро Фидина, кас.; Микола Лісний, секр.

МИ І НАШІ ДІТИ

(Це одна з черги статтей, зладжених Ф.Л.І.С., яка обговорює деякі питання, що повстають між родичами та їх дітьми. Коли маєте які завваги чи питання, то звертайтесь (коли можливо, то по англійськи) на таку адресу: F.L.I.S.—Parent, 222 — 4th Ave., New York, N. Y.)

ЧИ ВАШІ ДІТИ БАВЛЯТЬСЯ ЗАБАГАТО?

Чим ви займались у старім краю підчас свят або поза працею? Чи відбувались там у вас громадські свята? Чи вечорами ви слухали повістей? Чи справляли гостину? Як це виглядає в порівнянні з тим, чим займаються тут ваші діти вільними хвилями?

В Америці глядять на життя так, щоб тяжко працювати і добре забавлятись. Тут маємо чимало розривкових площ, городів на забави та інших місць, де люди проводять вільний час від праці. Маємо теж кіна і салі до танців. Міліони долярів витрачується річно на те все. Чому це так? Тому, що американці вважають розривку як душевну і фізичну користь для людини.

По містах і містечках нема досить праці для молоді. Коли вони вже доволі виросли, тоді ми вимагаємо, щоби вони займались чимнебудь коло дому. Але більшість розумних американців уважає, що розривка є теж корисна. Бо тим чином діти вчаться, як правильно вживати своїх мускулів, рук, ума, а передусім як поводитись серед інших дітей. Коли їх заставляти до тяжкої праці дома чи деінде, тоді вони тратять нагоду до добрих розривок, які їм належаться.

Щоби дитину добре виховати, треба багато розривок.

Вас може непокоїти те, скільки діти вживають на розривки і чим вони бавляться. Коли ви були в їх віці, то ви більше працювали, а менше займались розривками. Але. ви приїхали до Америки задля зміни життя, ліпшого заняття, кращого дому, тощо. Переїжджаючи з одного краю до другого треба сподіватись зміни багатьох обставин, не конче на ліпше чи на гірше, але звичайної зміни. Розривки, гри в мяча, модерний танець або тим подібне, може виглядати чуже або нерозумне, але колиб ви тепер повернули до старого краю, то певно й там було би для вас багато чужого.

Чи сідали ви коли до балачки зо своїми дітьми на тему життя, яке ви вели в такім віці, в якім вони тепер є? Чому не попробувати? Не треба згадувати, що ваша праця була кращою від їхньої. У відповідь на таке може тільки виринути суперечка. Тільки розкажіть їм про свою діяльність і запитайте, чи їх цікавить це знати. Це може вам і їм піддати нові думки. Це доведе вас до спільного порозуміння з ними.

Діти нераз творять ріжні дива. Вони мають великі мрії та видумують ріжні дикі казки. Це звичайно входить в обсяг їх забав. Вони вважають себе за лицарів, піратів, детективів, розбишак, акторів чи акторок, авіяторів війни та інших, що тільки зворушує їхні почування. Це все може бути глупе, але воно в них живе. Висміювання чи драженння, їх від того не здержить. Коли знова з другої сторони їм дозволиться про те все мріяти, або навіть дається їм заохоту, то є вигляди, що вони з того виростуть і звернуть на добру дорогу. Це мабуть теж правда, що коли вони забавляються, будучи дикими і немічними, в них перейде зміна і пізніше вони будуть інакше поводитись. Майже всі міста мають місця, звичайно не багато їх, де діти можуть бавитись під добрим наглядом. До таких місць зачисляють площі, городки, парки, майдани, громадські доми, тощо. Чи ви заохочуєте своїх дітей заходити до тих місць? Коли нема у вашім сусідстві чогось подібного, то постарайтесь заінтересувати своїх сусідів і почати будову громадського центра. Це хосенне діло.

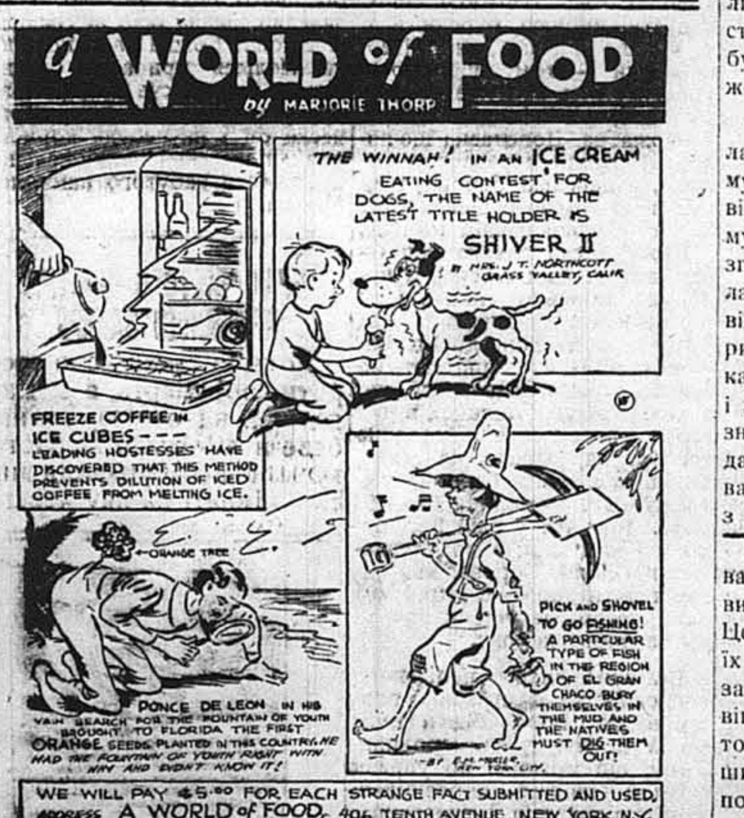
Є певні діла, якими діти в Америці природно займаються. Гра в мяча (бейсбол), це одно з них, а їх маємо багато більше. Будь яка спроба здержати їх від того, тяжко відіб'ється на дітях, бо це відріжнювало би їх від інших американських дітей. Вони будуть тут жити ціле своє життя, то треба їм дозволяти жити по американськи і почуватись між своїми. Допомогаймо їм в тому напрямку!

FLIS—Common Council

ТЕЖ КОРОЛЬ.

13-літнього Джімія Музика з Іст Пойнту, Кентокі, признали краєвим чемпіоном гри в „марбелс". Він переміг понад пятьсот противників.

ЛИТВА ЗРИВАЄ КОНКОРДАТ

РИМ. — Литва повідомила Ватикан, що відкликує конкордат, заключений з Ватиканом по довгих літах напруження і незгоди. Більшість населення Литви є католицька. В ній було 1,200 католицьких священиків і 224 церков. Кажуть, що те, що сталося, треба приписати тому, що в Литві рішають тепер Совети.

ХОЛОДНА ВОДА ЗАМОРЮЄ

По наукових робітнях Гарвардського університету вживають тепер дуже холодної води для заморювання риб, жаб та гадюк, коли вчені роблять на них свої досліди, що потребують розрізування.

Коли, наприклад, хотять робити досліди над рибою, жабою або гадиною, то на хвилину занурюють її в холодній воді, що має в собі потовчений лід. Коли тварина стає від надто великого холоду замореною, то кладуть її на кусень леду і оперують її.

А щоб розморозити рибу, жабу, чи гадину, вистане, щоб виймити її з води і вона скоро сама розморозиться при звичайній температурі в кімнаті.

І власне від холоду в осени засипляють сном такі тварини, як жаби, гади, медведі та інші.

Кажуть деякі вчені, що й людину можна заморити на довший час постепенним охолоджуванням, аж поки температура тіла не дійде з 98 до яких 89 степенів вище зера на тепломірі Фаренгайта.

ТАРЗАН, ч. 47. Помилка Джейн.

Тарзан, держачи Маріку, дивився просто в тій бік, де стояла Джейн. При тім поява Джейн цілком не зворушувала його.

Та він був сліпий; про що Джейн не знала. Її боліло серце. Тяжко було їй повірити, що Тарзан закохався в іншій. Але тут вона мала доказ.

Тепер Маріка завважила Джейн і дала знак двом своїм тілохоронителям.

Хвилину пізніше тілохоронителі схопили Джейн ззаду і обезвладнили її.